

Pediatři vymírají. Kdo bude děti léčit?

Týden, 26.3.2018

Nezabralo sto tisíc měsíčně, obecní byt ani zařízená ordinace s dvanácti sty pacienty. Pediatra v Doksech zkrátka nikdo dělat nechce. Ale nejenom tam. Nikde. V celé republice jich chybějí stovky, další míří do penze. Obrovský průšvih právě začíná.

Od miminek až po čtyřicátníky. Pediatřička Blanka Špalková zná ve svých pětitisícových Doksech skoro každého. Do ordinace v jednopatrové budově zdravotnického střediska poprvé vkročila v prosinci 1980 a od té doby tam sedí každý den. „Jako pes u boudy – za posledních třiatřicet let jsem měla prvních pět dnů pracovní neschopnosti teprve loni.“ Když ostatní pediatři víceméně odpočívali, ona v městečku na březích Máchova jezera jela na plný plyn. „Už od května sem začnou přijíždět školy a školky v přírodě a v sezoně tu máte klidně padesát tisíc lidí. Prostě už jsem se cítila přepracovaná,“ vysvětluje. Před třemi lety si tedy řekla dost a začala aktivně shánět náhradníka. „Bylo mi třiašedesát a musela jsem to rozseknout. Vyptávala jsem se po známých, po okrese, inzerovala jsem v lékařských magazínech. Neodpověděl mi nikdo,“ říká. Ve snaze najít náhradu dokonce svou praxi převedla na velkou zdravotnickou firmu MediClinic. „Dušovali se, že do dvou let doktora najdou. Aby ne, když jim šlo taky o peníze. Rozjeli se všichni jejich personalisté a... nic. Pediatři prostě nejsou a nebudou,“ uzavírá.

Královský plat nestačí

Nabízené podmínky byly přitom luxusní. MediClinic v poslední fázi své snahy lákal na plat sto tisíc měsíčně a nešetřila ani radnice. „Nabídli jsme nově zrekonstruovaný městský byt, ordinaci, a navíc jsme připraveni dát novému pediatrovi nějaké peníze jako dík, že nastoupil, a pak klidně každoroční příspěvek. Máme na to vyčleněno půl milionu korun,“ říká starostka města Eva Burešová. Výsledek je ale smutný. Na dveřích ordinace visí omluva, že byla k poslednímu únoru uzavřena. Firma MediClinic odchází a paní doktorka sedí na své židli a vypisuje zdravotní karty svým malým pacientům, aby s nimi jejich rodiče mohli prosit u pediatrů v jiných městech. O zkušenou pediatřičku – která svůj obor miluje, ale už zkrátka neměla síly sloužit dál – rázem přišlo 1220 dětí z Doks a okolí. „Je to strašný pocit. Bydlím tady v tom městě a radši moc nevycházím. Hodně lidí mě podporuje a zanáší květinami, ale jsou i tací, kteří házejí hnůj,“ prohlásí lékařka, sklopí zrak a oči se jí zalijí slzami. Maminky z Doks většinou zakotvily ve dvacet kilometrů vzdálené České Lípě.

Tamní pediatři měli sice téměř plné stavy, ovšem místa pro zoufalé matky z Máchova kraje nakonec našli. Ani tak však není situace rozhodně vyřešena. „Je to naprostý otřes. S dětmi s horečkou musejí ty matky do auta, případně volají sanitky nebo končí na pohotovostech nemocnic ve spádových městech,“ říká Špalková. Současné krizové řešení připomíná časovanou bombu, protože ve zmíněné České Lípě je jen jedné pediatřičky pod padesát let, zbytku pak od šedesáti do osmdesáti dvou. „Nejde ale jen o pediatry, vždyť nejsou zubaři, nejsou obvodáci. V našem středisku má doktorka na obvodě osmašedesát let, chirurg je důchodový, gynekolog a dva internisté jakbysmet. A je to podobně jako u mě – bez náhrady,“ vypočítává Špalková. Když má tedy pojmenovat stav věcí, neumí najít slušná slova. „Jsme na začátku opravdu obrovského průseru.“

Krize v celé zemi

Podobné případy jako z Doks bychom našli v celé republice. Ve středních Čechách chybějí pediatři na Rakovnicku, na Liberecku jich je nedostatek ve Frýdlantu, Jilemnici, Semilech, Novém Boru či Turnově. Podle Přemysla Sobotky, náměstka libereckého hejtmana, by mělo být ideálně 25 dětských lékařů na sto tisíc obyvatel. V jeho kraji ale tyto počty jaksi nevycházejí. Na sto tisíc lidí tu je jen 18 dětských lékařů. Přestárlé pediatri hlásí také Olomoucký, Pardubický či Moravskoslezský kraj. Celá republika zkrátka řeší jeden a týž problém. Staří lékaři dosluhují a mladí nástupci nikde. Proč? „Je to chyba státu patnáct let dozadu. Všichni věděli, že k tomu spějeme, ale nikdo to neřešil,“ říká Špalková, kterou neschopnost státu vytáčí. Důvodů dnešního stavu je několik. Jedním z nich je na první pohled naprosto nepochopitelné rozdělení nemocniční a obvodové pediatrie. Ještě před dvěma lety platilo pravidlo, že se mladí dětští lékaři museli hned po ukončení fakulty rozhodnout, kde chtějí práci vykonávat – zda v nemocnici, nebo ve vlastní ordinaci. „A ve chvíli, kdy se rozhodli, už nemohli přejít na druhou stranu bez složité atestace. Ani sebezkušenější lékař, který se mnoho let staral o děti na pediatrii v nemocnici, si tedy nemohl zřídit svůj obvod. Musel by chodit na atestaci k méně zkušeným kolegům. Bylo to úplně absurdní,“ popisuje pravidlo starostka Doks Eva Burešová. „Úplná krávvovina. Vždyť ty děti jsou jen jedny,“ hodnotí předpis už značně rozhořčená Špalková. Navíc nemocniční pediatrie lákala mladé lékaře o poznání více než obvod. Ať už mladým kolektivem, menší osobní zodpovědností vzhledem k týmové práci, nebo kvůli tomu, že v nemocnici se mohli dále rozvíjet, zatímco v ordinaci na obvodu by trochu ustrnuli. Nyní už jsou obory sloučeny. Ani nové řešení ale není ideální. Hana Cabrnochová, předsedkyně pražské pobočky Sdružení praktických lékařů pro děti a dorost, s ním vysloveně nesouhlasí. Poté, co se obory sloučily, není vůbec jasné, kolik praktických pediatri školami prochází. Dříve mohli odcházející dětští lékaři zkontaktovat absolventy, kteří se na jejich obor školili. Nyní ale nevědí, jestli půjdou dotyční po atestaci do ordinace, nebo do nemocnice. Změna pravidel také sebrala novým praktikům speciální příspěvek na mzdu po dobu školení u jejich zkušeného garanta. Nejdůležitější je ale to, že samo školení se prodlouží, a to ze čtyř let na čtyři a půl, což je naprosto kontraproduktivní. „My bychom ty mladé praktické pediatri v ordinacích potřebovali co nejdříve, ale takto studují minimálně do třiceti, což se zejména mužům vůbec nechce,“ říká Cabrnochová.

Děkuji, nechci A pak je tu ještě jeden důvod nedostatku dětských lékařů – tuhle práci prostě nikdo dělat nechce. „Chlapi na to nejsou, ty by to moc nebavilo. A holky si vybírají oční nebo kožní, někde, kde nemusejí sloužit. Nemyslím si, že by v tom byly peníze. Vlastně to moc nechápu. Mně to přišlo celý život tak hezké, nic jiného bych dělat nechtěla,“ opět zaslí odcházející lékařka. Na nedostatek zájmu studentů o obor si stěžuje ministerstvo zdravotnictví, ale rovněž některé lékařské fakulty. „Z loňských absolventů – tedy zhruba dvaasedmdesáti studentů – jenom jeden nebo dva hovořili o tom, že by zkusili jít cestou dětského praktického lékaře. Je to opravdu minimum,“ konstatuje docent Michal Hladík z Ostravské univerzity. „Jde o dlouhodobý trend daný pravděpodobně dlouhou dobou přípravy – postgraduálního vzdělávání,“ dodává. Třeba na Vysočině se problém rozhodli vyřešit dotacemi. Před šesti lety tu nabídli lékařům bezúročné půjčky. A nemocnicím chtěli uhradit mzdy za školící se pediatri. „Zájem projevíli dva lékaři,“ říká zdejší hejtman Jiří Běhounek. Dotaci nabízelo také ministerstvo zdravotnictví, ale využil ji jediný pediatr.

Starostové prosí na kolenou „Ukazuje se, že vzhledem k vysokému průměrnému věku začne silný ročník odcházet do důchodu a lze očekávat, že mladí lékaři tento propad nedokážou nahradit. Očekávám, že v průběhu tří až čtyř let nastane poměrně krizová situace, kdy budou zejména pediatri v systému chybět,“ říká Roman Prymula, náměstek ministra zdravotnictví. Připojuje se k němu i šéf České lékařské komory Milan Kubek. „Denně slyším informace o tom, jak sedmdesátiletý lékař, mnohdy už sám nemocný, oznámí ukončení své lékařské praxe a starosta obce před ním klečí a prosí, ať to nedělá, že by to byl konec ordinace.“ I proto se podle Kubka Komora bránila zavedení elektronických receptů. Je sice hezké, že si ministerstvo zdravotnictví nedostatku pediatri všímá, ale zrovna jeho projekt takzvaných e-receptů by mohl situaci výrazně zhoršit. Místo papírového předpisu musejí lékaři nově posílat recept do lékárny elektronicky. Kvůli zmatkům, jež se zavedením elektronizace panovaly, začne ministerstvo pokutovat ignorování tohoto pravidla až napřesrok. I tak mají mnozí starší doktoři z novinky hrůzu. S počítačem si totiž moc nerozumějí, a navíc se obávají, že jim e-recepty jen zvýší náklady. Takovou situaci řeší například dětské lékaři v pražských Nuslích. „Tři generace naší rodiny chodily k doktorce, která děti léčila dlouhých sedmačtyřicet let.

Na odchod do důchodu měla plné právo, ale elektronické recepty její rozhodnutí urychlily. Nijak se tím netajila. Řekla mi, že se nechce dívat do počítače, ale pacientům do očí,“ popisuje tamní situaci Gabriela Lukáčová, matka čtyřleté dcery. Ani nástupce zkušené lékařky není ovšem žádný mladík. I on uvažuje o brzkém konci své praxe a e-recepty v tom hrají docela velkou roli. „Lze očekávat další případy. Někteří lékaři tuto skutečnost avizovali, ale e-recepty stále nemusejí zavést povinně, takže ještě vyčkávají,“ potvrzuje tyto informace Hana Cabrnochová.

Hrdinní šedesátníci

Jak už bylo řečeno, české zdravotnictví má obecně problém s mladými praktickými lékaři. Řadu z nich totiž láká zahraniční zkušenost a s tím spojené vyšší mzdy. Směřuje tam proto čím dál více absolventů medicíny. Například z lékařských fakult pražské Univerzity Karlovy odchází do ciziny deset až patnáct procent čerstvě dostudovaných doktorů. Podle prezidenta České lékařské komory Kubka mizí za hranice až čtvrtina absolventů lékařských fakult. Česko je tedy závislé na starých doktorech, kteří nyní drží zdravotnický systém pohromadě. „Celá čtvrtina pracujících lékařů je starší šedesáti let. Ještě před patnácti lety z nich přitom šedesátníci tvořili jen deset procent,“ říká Kubek. Ministerstva zdravotnictví a školství si tedy dala za cíl, že počet studentů medicíny do deseti let zvýší. Jak to udělají, ale zatím politici a úředníci nevědí. Zjistí to prý do půl roku. Nedostatek českých lékařů by mohli teoreticky vykrýt doktoři z ciziny – hlavně z Ukrajiny. Ti už teď pracují v řadě českých nemocnic. Dostat zahraničního lékaře třeba do Doks je ale oříšek. „Přemýšleli jsme i o tom, že bychom nalákali pediatra ze Slovenska, ale tam je situace lepší než u nás a oni to nemají zapotřebí. Přivést pediatra z Ukrajiny zaprvé vůbec není snadné, zpravidla to nebývají ti nejlepší doktoři, a pak tu je problém jazykové bariéry. Pediatr musí rozmlouvat s dětmi, což je hodně složité. A taky musí mít cit, co jim i jejich matkám říká,“ vyjmenovává problémy starostka Doks. Na odcházející pediatričce Blance Špalkové, pomalu vyklízející svou ordinaci, je ale vidět, že by nově příchozího ukrajinského nástupce česky klidně naučila.